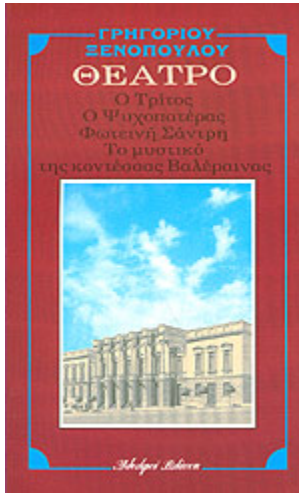

Γρηγόριος Ξενόπουλος

Το μυστικό της κοντέσσας Βαλέραινας

Υπόθεση

Η οικογένεια της γριάς Βαλέραινας, δηλαδή η ίδια με τον γιο της Μανώλη και τη γυναίκα του Τασία και τον γιο τους Παυλάκη, βρίσκονται σε κατάσταση ένδειας. Η γριά Βαλέραινα διαχειρίζεται ένα μυστικό γιατροσόφι που πέρασε από γενιά σε γενιά μέσα στην οικογένειά της εδώ και 250 χρόνια για ασθένειες των ματιών. Προκειμένου να ζήσουν πωλούν τα βιβλία της βιβλιοθήκης τους, ενώ ο Μανώλης επιδιώκει να διοριστεί αστυνομικός. Η κατάσταση αυτή της ανέχειας παρωθεί τα μέλη της οικογένειάς της να πωλήσουν το μυστικό γιατροσόφι. Όμως η Βαλέραινα επιθυμεί η διαχείριση του φαρμάκου να γίνεται αφιλοκερδώς. Ο απατεώνας Τζώρτζης Πάπουζας τους πιέζει να τους πουλήσουν το φάρμακο. Η γριά Βαλέραινα προμηθεύεται δηλητήριο. Η νύφη της Τασία αποσπά το μυστικό χωρίς να δεσμευθεί να το κρατήσει. Τελικά αποκαλύπτει το μυστικό, που είναι μια απλή συνταγή, και αυτοκτονεί. Τότε φτάνει ο Μανώλης με δύο νέα: διορίστηκε αστυνομικός και συνελήφθη ο Πάπουζας ως απατεώνας. Η θυσία της γριάς Κοντέσσας δεν έχει νόημα πια και πεθαίνοντας ζητά να ζήσει. Η νύφη της υπόσχεται να κρατήσει το μυστικό.

- Παρατίθεται το θεατρικό έργο από το Θέατρο της Δευτέρας, αρχείο ΕΡΤ:
<https://archive.ert.gr/8151/>

(θεατρικό – απόσπασμα)

ΠΡΟΣΩΠΑ

Μανόλης: ο γιος της κοντέσσας

Τασία: η νύφη της

Παυλάκης: ο γιος τους

Όρσολα: η υπηρέτρια

Τζώρτζης Πούπουζας: ο έμπορος

ΣΚΗΝΗ 3η

ΜΑΝΟΛΗΣ: *(Με το καπέλο του, μπαίνει αριστερά, διστακτικός, με κάποιο φόβο, με κάποια ελπίδα).* Καλησπέρα, μάνα...

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: *(Σιγά, συλλογισμένη).* Καλώς το Μανόλη.

ΜΑΝΟΛΗΣ: *(Κοιτάζοντας εξεταστικά την Τασία).* Ε! τα λέετε;

ΤΑΣΙΑ: Τα είπαμε!

ΜΑΝΟΛΗΣ: *(Γελαστά).* Και η μάνα;...

ΤΑΣΙΑ: Αυτή τη στιγμή θα μου 'λεγε το ναι ή το όχι. Εγώ δεν την εστένεψα καθόλου. Της είπα μόνο την ιδέα μου, καθαρά, και την άφησα στη διάθεσή της. Μου φαίνεται όμως πως θα πει το ναι. Το ξέρω... το βλέπω. Ο νους της τώρα της λέει πως έτσι πρέπει να κάμει. Δε μένει παρά να της το πει κι η καρδιά.

ΜΑΝΟΛΗΣ: *(Αφήνει το καπέλο του στο τραπέζι και πλησιάζει σιγά σιγά τη μητέρα του).* Το ευκολότερο λοιπόν!... Η καρδιά της μάνας μπορεί να μην το πει; Πρώτα μάλιστα έπρεπε ναν το πει η καρδιά της κι έπειτα ο νους. *(Πάει από πίσω από την πολυθρόνα της Βαλέραινας).* Φτάνει μόνο να θυμηθεί πως σήμερ' αύριο μας πουλούνε και τούτο το ρημάδι και μας πετάνε στο δρόμο... *(Σκύβει από πίσω, στ' αυτή της).* Στο δρόμο, μάνα, στο δρόμο!...

ΤΑΣΙΑ: Α, η μάνα δε θα μας κάμει ποτέ τέτοιο κακό... Η μάνα είναι καλή και μας αγαπάει...

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: *(Πιάνει το κεφάλι της και ψιθυρίζει).* Θεέ μου! Τι να κάμω!... τι να κάμω!

ΜΑΝΟΛΗΣ: *(Από πίσω της, στ' αυτή της).* Να κάμεις εκείνο που σου λέει τώρα κι η καρδιά σου!... Εκείνο που σε παρακαλούνε γονατιστά τα παιδιά σου, η Τασία σου, ο Μανόλης σου, ο Παυλάκης σου...

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: *(Με πικρία).* Κι η Όρσολά μου... Ακόμα κι η Όρσολά μου! Όλοι τραβάτε το σκοινί... Όλοι μαζί... Κι εγώ μονάχη μου!

ΜΑΝΟΛΗΣ: *(Σιγά).* Συλλογίσου τη φτώχεια μας, τις στενοχώριες μας, τα βάσανά μας, την κατάντια μας!...

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: *(Με πικρία).* Ναι, να συλλογιστώ πως έρχεται και χειμώνας... με Όπερα! *(Σκεπάζει το πρόσωπο με τα χέρια και σιωπά).*

ΤΑΣΙΑ: *(Μόνη της)*. Ουφ!... *(Στενοχωριέται, γνέφει του Μανόλη πως απελπίστηκε, πως έχασε την υπομονή. Σε λίγο, στη Βαλέραινα)*. Μην κάνεις έτσι κοντέσσα, και δεν είναι ανάγκη να βιαστείς... Σκέψου με την ησυχία σου... Πότε θέλεις να μας δώσεις απάντηση;

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: *(Αξαφνα σηκώνεται μ' απόφαση, μεταμορφωμένη, άλλος άνθρωπος)*. Αμέσως τώρα!... Έκαμα την απόφασή μου. Είμαι έτοιμη!

ΤΑΣΙΑ: Ναι ή όχι;

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Ναι!

ΤΑΣΙΑ: Δόξα σοι ο Θεός.

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Θα φαντασθώ, θα υποθέσω *(τονίζει πολύ τη λέξη)* πως μπορεί να πεθάνω τώρα, σε λίγη ώρα, απόψε και, όπως έχω υποχρέωση, θα σου παραδώσω το μυστικό.

ΤΑΣΙΑ: Ωραία!

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Δε θα σε δέσω όμως με κανένα όρκο και, όπως δεν έχω υποχρέωση, θα σ' αφήσω ελεύθερη, με την ευχή μου, να το κάμεις ό,τι θες.

ΤΑΣΙΑ: Σύμφωνες! *(Δίνει το χέρι της στη Βαλέραινα)*.

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: *(Υψώνοντας το χέρι της για ν' αποφύγει με τρόπο τη χειραψία)*. Σύμφωνες!

ΜΑΝΟΛΗΣ: *(Με χαρά)*. Μπράβο, μάνα!... Ζήτω η μάνα!... Έτσι ντε! Να ιδούμε και μεις πρόσωπο Θεού. Και τότε, με το καλό, θα γίνει η παράδοση; Το γοργό τη χάριν έχει.

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Ναι, τώρ' αμέσως! Αφόντις η νύφη μου είχε την καλοσύνη να μου ανοίξει τα μάτια και να με κάνει να ιδώ πως μπορεί να πεθάνω και ξαφνικά, — μπορεί, γιατί όχι; ζωή και θάνατος βλέπεις, — δε μου είναι συχωρεμένο να το αναβάλω ούτε στιγμή. Μανόλη, κάνε μας τη χάρη να μας αφήσεις μοναχές.

ΜΑΝΟΛΗΣ: Μετά χαράς, μετά χαράς! *(Φιλεί τη Βαλέραινα στο κεφάλι κι αρπάζει το καπέλο του)*. Θα 'βγω έξω. Θα πεταχτώ ίσια με το Ταχυδρομείο, που ήρθε βαπόρι. Και περνώντας μάλιστα από το Καζίνο, θα ιδώ μην είναι ο Πάπουζας, να του δώσω την καλή είδηση. Έχω την άδεια, μάνα;

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: *(Ορθή, στηριγμένη στη ράχη της πολυθρόνας της, συννεφιασμένη, σκοτεινή)*. Ναι.

ΤΑΣΙΑ: *(Ζωηρά)*. Ναι, ναι, πήγαινε, Μανόλη, πες του το. Όσο γληγορότερο, τόσο καλύτερα. Μπορεί να το μετανιώσει, να μπλέξει με καμιά άλλη δουλειά... ξέρω κι εγώ;...

ΜΑΝΟΛΗΣ: Και να χαλάσει τα λεφτά του, βέβαια!... *(Τρέχει στην αριστερή πόρτα)*. Φρόνιμο να προλάβουμε... Φεύγω!

ΤΑΣΙΑ: Και πού είσαι; *(Τον προφταίνει στην πόρτα. Σιγά)*. Τέσσερες χιλιάδες! Ακούς; Λιγότερο δεν του δίνω τίποτα!

ΜΑΝΟΛΗΣ: *(Σιγά, βιαστικά, μ' ενθουσιασμό)*. — Εννοείται! Τέσσερες μπροστά και σαράντα κάθε μήνα. Αν τον κατάφερνα μάλιστα να μου δώσει απόψε καμιά μπροστάντσα, ως που να κάνουμε αύριο το κοντράτο; Έφυγα!

(Φεύγει αριστερά).
[Έχει βραδιάσει. Ακούεται πάλι, σιγά, το τραγούδι του γείτονα κανταδόρου με την κιθάρα. Η ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ φαίνεται σαν να τ' ακούει με συγκίνηση. Και μια στιγμή, ενώ ο ΜΑΝΟΛΗΣ κι η ΤΑΣΙΑ κουβεντιάζουν ακόμα στην πόρτα, ψιθυρίζει μονάχη της] (...)

ΣΚΗΝΗ 4η

[Η Τασία στρέφεται τώρα, δε βλέπει τη Βαλέραινα, κλειδώνει την πόρτα και, σιγά σιγά, κάθεται σε μια καρέκλα να την περιμένει. Σε λίγο, η Βαλέραινα μπαίνει δεξιά. Είναι χλωμή, αλλαγμένη. Κρατεί στα χέρια της τη χρυσή Παναγία].

ΤΑΣΙΑ: (Φαιδρά). Ετοιμάστηκες;

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: (Με βαθιά φωνή). Ναι! (Προχωρεί σιγά στην πολυθρόνα της και κάθεται). Έκλεισες την πόρτα καλά;

ΤΑΣΙΑ: Ναι, την κλείδωσα. (Κοιτάζει τη Βαλέραινα περίεργα και της έρχεται αθέλητα ένα μικρό, νευρικό γέλιο).

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Γελάς;... Από τη χαρά σου...

ΤΑΣΙΑ: Όχι. Έτσι μου 'ρθε... Μ' αυτό το ύφος που πήρες...

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Πώς σου φάνηκε το ύφος μου;

ΤΑΣΙΑ: Δεν ξέρω... αλλιώςτικο... πολύ επίσημο.

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Μα το 'χεις για μικρό; Αγκαλά... το ξαστόχησα: Εσύ λογαριάζεις τώρα να το πουλήσεις και θα το 'χες για μεγάλο;...

ΤΑΣΙΑ: (Σοβαρά). Με συγχωρείς! Μα μόνο τα μικρά πράγματα πουλούμε; Και το σπίτι μας, στην Πλατεία Ρούγα,* το πουλήσαμε, μα στοχάζουμαι πως δεν ήταν καθόλου μικρό. (Με πίκρα). Κοτζάμ παλάτι, μάνα!

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Είναι κι άλλα παλάτια, μεγαλύτερα, που τα γκρεμίζουμε χωρίς να το καταλαβαίνουμε... Ε, αυτά δεν βλέπονται παρά με τα μάτια της ψυχής. Και μ' αυτά πάλι, σαν είναι «πάντ' ανοιχτά, πάντ' άγρυπνα», όπως το λέει κι ο Σολωμός.* Ας είναι! Έλα τώρα και δεν έχουμε πολύ καιρό... (Συλλογίζεται για ν' αρχίσει). Το ξέρεις όμως πως δεν έχω να σου φανερώσω κανένα μυστικό;

ΤΑΣΙΑ: (Τρομαγμένη). Τι;

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Μη φοβάσαι... Θέλω να πω πως το μυστικό μου το ξέρεις.

ΤΑΣΙΑ: Εγώ; Μα δεν ξέρω τίποτα!...

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Καλά' και δεν ξέρεις πώς και με τι φτιάνω το γιατρικό; Πες, πες!

ΤΑΣΙΑ: Με σουπιοκόκαλο, με ζάχαρη και με κάτι άλλο.

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Ε, με τίποτ' άλλο! Μ' αυτά που είπες μοναχά.

ΤΑΣΙΑ: (Δύσπιστα). — Μοναχά;...

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Ναι, ναι. Ηλιάζω τα σουπιοκόκαλα, τα παστρεύω, τους βγάζω, είδες, με το σουγιά το απάνου απάνου στρώμα, τα κοπανίζω ύστερα με ζάχαρη — δυο μερτικά ζάχαρη, ένα μερτικό σουπιοκόκαλο— τα περνά από την ψιλή κρισάρα, κι η σκόνη η θαματοουργή είναι έτοιμη.

ΤΑΣΙΑ: Με γελάς, μάνα!...

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Όχι, θα ιδείς. Σας άφηνα να πιστεύετε πως βάνω και κάτι άλλο, γιατί μου ήταν δύσκολο να κρύβω από τους σπιτικούς τα δυο συστατικά' κι αν δεν είχατε την ιδέα πως υπάρχει και τρίτο, ίσως και τέταρτο, δε θα 'ταν μυστικό. Η Όρσολα μάλιστα θα στοχάζεται πως λέω και κανένα ξόρκι, την ώρα που κοπανίζω.

ΤΑΣΙΑ: (Κατάπληκτη). Αλήθεια; Η σκόνη λοιπόν που γιατρεύει ως και τη θέλα,* είναι από κόκαλο σουπιάς και από ζάχαρη κοινή; Μπορούσα λοιπόν να την κάνω κι εγώ, χωρίς να το ξέρω, όπως και κάθε άλλος που το ξέρει εδώ μέσα, χωρίς να το φαντάζεται, το φανερό σου μυστικό;

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Ναι.

ΤΑΣΙΑ: Τι περίεργο πράμα!

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Χωρίς να το ξέρεις... Αυτή είναι η διαφορά. Ε, με πόσα μυστικά στον κόσμο συμβαίνει το ίδιο, και πόσο θα μας ξάφνιζε ο μάγος που θα μας τα φανέρωνε!... *(Αισθάνεται πόνο)*. Να, κι εγώ, πριν από λίγο, δεν ήξερα πως θα πεθάνω τόσο γρήγορα, μα τώρα το ξέρω καλά.

ΤΑΣΙΑ: Ω, μα τι λέγαμε πριν; Δε βαριέσαι! Θα πας εκατό χρονώ και συ, σαν τη μάνα σου.

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Έλα... γρήγορα... και πρέπει να τελειώσουμε. Να κι η χρυσή Παναγία του Κρητικού, που θα σου βεβαιώσει ό,τι σου είπα. *(Βιαστικά, αρχίζει να την ξεβιδώνει με το σουγιαδάκι της)*.

ΤΑΣΙΑ: Σιγά σιγά... Γιατί τόση βία;

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: *(Αισθάνεται πόνο δυνατότερο)*. Μα δεν έχουμε καιρό...

ΤΑΣΙΑ: Δεν έχουμε καιρό... Τι λες!... Νομίζεις πως θα 'ρθει ο Πάπουζας τούτη τη στιγμή;

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Όχι αυτός... μα κάποιος άλλος... *(Ξεβιδώνει βιαστικά, ενώ πονεί)*.

ΤΑΣΙΑ: Ποιος;

[Η Βαλέραινα δεν απαντά. Έχει βγάλει το πισινό ξύλινο σκέπασμα της μικρής εικόνας και τότε φαίνεται, σφηνωμένο κει μέσα, ένα δεματάκι από χαρτί, που κρύβει άλλο χαρτί περγαμηνό. Η Βαλέραινα το ανοίγει και το ξεδιπλώνει. Η Τασία, ορθή από πίσω της, παρακολουθεί την εργασία].

ΤΑΣΙΑ: Α, να η συνταγή!

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Ναι. Παρ' τη τώρα και διάβασ' τη... Μα γρήγορα. *(Κρυφομορφάζει από πόνους)*.

ΤΑΣΙΑ: *(Αρπάζει το χαρτί και το διαβάζει με κόπο)*. «Για τη θέλα των ματιών, γιατρικό αλάθευτο. Έπαρε σουπιοκόκαλο, ξέρανέ το στον ήλιο ημέρες οχτώ και κοπάνισέ το καλά σε γουδί μπρούντζινο, ήγουν **μπακιρένιο***...» *(Σιγά-σιγά η φωνή της αδυνατίζει και διαβάζει κάμποσο μουρμουριστά, από μέσα της. Έπειτα δυνατότερα εξακολουθεί:)* «...δύο βολές την ημέρα, **ταχινό*** και λιόγερμα, και θέλεις ιδείν την υγεία σου, με την βοήθεια του Παντοδυνάμου και της Θεοτόκου, αμήν. — Δια χειρός Αγαπίου Ιερομονάχου του Κρητός, Αυγούστου γιώτα-βήτα...»

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Δώδεκα.

ΤΑΣΙΑ: «Άλφα - χι - κάπα».

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Χίλια εξακόσια είκοσι.

ΤΑΣΙΑ: Ναι! Έτσι είναι... Όπως μου είπες.

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Είδες;... Φέρε τώρα 'δω το χαρτί. *(Παίρνει το χαρτί, το διπλώνει όπως ήταν, το ξαναβάζει μέσα στο εικόνισμα και το βιδώνει βιαστικά)*.

ΤΑΣΙΑ: Τι περίεργο! Χάλασα τον κόσμο να μάθω ένα πράμα... που το 'ξερα! *(Γελά)*.

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: *(Της προσφέρει το εικόνισμα)*. Πάρ' το, κοντέσσα. Τώρα είναι δικό σου. Και το εικόνισμα, και το μυστικό, και όλα δικά σου.

ΤΑΣΙΑ: *(Της φιλεί το χέρι, ενώ παίρνει την Παναγία)*. Μάνα, σ' ευχαριστώ!

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Εγώ δεν έχω πια τίποτα... εγώ δεν είμαι πια τίποτα. *(Πονεί)*. Γι' αυτό δεν πρέπει να ζήσω άλλο.

ΤΑΣΙΑ: *(Επιπληκτικά)*. Ου!... Μα τι λόγια είν' αυτά;

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: *(Με κόπο)*. Τίποτα... μη δίνεις σημασία... παραμιλώ... Ωστόσο εγώ έκαμα το χρέος μου. Και να πεθάνω τώρα δεν πειράζει... Το γιατρικό είναι πια

δικό σου... Μπορείς να το κάμεις ό,τι θες... Εγώ σου δίνω... την ευχή μου!
(Κλονίζεται από τον πόνο).

ΤΑΣΙΑ: (Αφήνοντας το εικόνισμα στο τραπέζι, ορθό κοντά σ' ένα βάζο). Ω, μάνα! με τι λόγια να σ' ευχαριστήσω, για τη θυσία που 'καμες για μας; (Στρέφεται και, καθώς βλέπει τη Βαλέραϊνα αλλοιωμένη να κλονίζεται και να στηρίζεται στην πολυθρόνα, ορμά κοντά της με τρόμο). Μάνα!... τι έχεις;... εχλώμιασες... Είσ' άρρωστη!

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: (Κάθεται στην πολυθρόνα της). Τίποτα... όχι... μια ζάλη μου ήρθε... και πήγα να πέσω...

ΤΑΣΙΑ: (Πιάνει για να τη βοηθήσει). Μα τα χέρια σου είναι κρύα... σε περιχύνει ιδρωτας... υποφέρεις... Μα περίεργο να σου κάνει τόση εντύπωση, τόση συγκίνηση αυτό!... Να το 'ξερα...

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: (Τη διακόπτει). Η θυσία... Δεν το 'δες εσύ; Έτσι κάνει κανείς μια θυσία;... Μα δεν έχω τίποτα... θα μου περάσει...

ΤΑΣΙΑ: Αέρα!... Να πάρεις λίγο αέρα... (Τρέχει, διαπλατώνει τα παράθυρα, ξεκλειδώνει κι ανοίγει την αριστερή πόρτα). Έτσι... να σε φυσήξει... Αισθάνεσαι καλύτερα τώρα;...

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: (Ησυχότερη). Ναι... Μα πάρε την Παναγία... Φύλαξέ τη στον κόρφο σου.

ΤΑΣΙΑ: Α όχι! πολύ μεγάλο φυλαχτό για μένα... Θα το φυλάξω στο συρτάρι μου.

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Όπως θες... Μην του δώσεις όμως την ίδια τη συνταγή. Να τη διαβάσει μόνο και να την αντιγράψει. Ακούς, Τασία; Η Παναγία κάνε ας μείνει στο σπίτι έτσι όπως είναι.

ΤΑΣΙΑ: Καλά, καλά, ησύχασε (φαιδρά πάλι). Να σου πω όμως τώρα την αμαρτία μου; Στην αρχή ενόμισα πως με γελάς... Αληθινά!

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: (Με θλίψη). — Το κατάλαβα. Στοχάστηκες πως θα σου έκρυβα την αληθινή συνταγή και θα σ' έκανα να πουλήσεις του ανθρώπου ένα ψεύτικο γιατρικό, που θα έβλαβε ίσως τον κόσμο... Κακή υποψία, κοντέσσα μου, μα δεν είχες και τόσο άδικο!... Αμ' αρχινήσει κανένας να πέφτει... ποιος ξέρει ως πού θα φτάσει!... Ο κατήφορος είναι πάντα γλιστερός... (Της ξανάρχεται πόνος). Ναι... είχες δίκιο να με υποψιαστείς... Γιατί τη στιγμή που με είδες να πέφτω, δεν εφαντάστηκες πως είχα βρει κιόλας τον τρόπο να σηκωθώ...(σηκώνεται μ' ένα σπασμό) ν' ανεβώ ψηλότερα κι από κει που στεκόμουν.

ΤΑΣΙΑ: Έσφαλα. Συμπάθησέ με, μάνα, βλέπω πως έσφαλα... Μα τι τρόπο λες; Δεν καταλαβαίνω...

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Γιατί;... (Πιάνεται απ' την πολυθρόνα και μιλά βιαστικά). Δεν μπορούσα τάχα να βρω κι εγώ έναν τρόπο; μια λύση; μια σωτηρία;... Να, την ίδια ώρα που ο Καρρέρης σου έπαιζε τη «Μαρία Αντουανέττα» μου τραγουδούσε και μένα εδώ απόξω ένας γείτονας... Και μου ήρθε και μένα μια ιδέα... Ω, αν δεν ήταν αυτό, βεβαιώσου, Τασία, πως δε θα με κατάφερνες στον αιώνα!

ΤΑΣΙΑ: Μάνα! με τρομάζεις!

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Μη φοβάσαι τίποτα. Ο τρόπος μου δεν έχει καμιά σχέση με το δικό σου. Το ένα δε θα εμποδίσει το άλλο.

ΤΑΣΙΑ: Μα τ' είν' αυτά; Τώρα με τρομάζεις περισσότερο... Ου! μα δεν μπορώ εγώ να ξεδιαλύνω αινίγματα! Τι θα κάμεις;... Γιατί είπες πως ο τρόπος σου θα σ' ανεβάσει ψηλότερ' απ' όπου στεκόσουν; Τι σημαίνει αυτό; Μίλησε καθαρά...

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: *(Που πονεί τώρα πολύ)*. Αργότερα... θα μιλήσω... Τώρα μ' έπιασε πάλι εκείνη η κακοδιαθεσία... Δεν είναι τίποτα... Άφησέ με να πάω να ξαπλωθώ λίγο στο κρεβάτι, να μου περάσει. *(Με μεγάλο κόπο για να κρατηθεί)*. Κι άμα γυρίσει ο Μανόλης, μου φωνάζεις... *(Κινάει για την κάμαρά της, με βήμα που προσπαθεί να το κάνει σταθερό)*.

ΤΑΣΙΑ: Μη θέλεις βοήθεια;... *(Τρέχει κοντά της)*.

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Όχι, όχι, τίποτα. *(Την εμποδίζει)*. Άσε με... Κι ο Παυλάκης δεν πιστεύω ν' αργήσει... *(Φεύγει δεξιά και κλει από μέσα την πόρτα)*.

ΤΑΣΙΑ: *(Μονάχη)*. — Της κόστισε... Μα τι να της κάνω;...*(Παίρνει στα χέρια της και κοιτάζει την Παναγία)*. Τέσσερες χιλιάδες **κολονάτα***... *(Την αφήνει στη θέση της)*. Θα της περάσει!...

ΣΚΗΝΗ 5η

ΜΑΝΟΛΗΣ: *(Με μεγάλη χαρά, εισορμά αριστερά, κρατώντας ένα γράμμα)*. Μάνα!... Τασία!... Γράμμ' από το Λομπάρδο! Να το!... Μου γράφει πως με διορίζει.

ΤΑΣΙΑ: *(Παίρνει το γράμμα, αλλά με κάποια αδιαφορία' ούτε το ανοίγει)*. Α, ο καημένος!...

ΜΑΝΟΛΗΣ: Πάει κι αυτό! Τελείωσε! Πες πως είμαι κιόλας Αστυνόμος... Ξέρεις πόσα μπορώ να δανειστώ, δείχνοντας μόνο τούτο το γράμμα;... Όσα θέλω!... Μάνα! — Μα πού είναι η μάνα;

ΤΑΣΙΑ: *(Τον εμποδίζει να προχωρήσει)*. Ας τη! ησυχάζει... Συγκινήθηκε τόσο πολύ...

ΜΑΝΟΛΗΣ: Μα καλά!... εσύ δε χαίρεσαι; Δεν σου κάνει εντύπωση αυτό το γράμμα;... Ούτε τ' άνοιξες, βλέπω...

ΤΑΣΙΑ: *(Κάνει να τ' ανοίξει, απρόθυμα)*. Τι να τ' ανοίξω;... Σου γράφει πως θα διοριστείς... Εμείς τώρα έχουμε άλλα, σπουδαιότερα...

ΜΑΝΟΛΗΣ: Τι;

ΤΑΣΙΑ: *(Μ' απορία)*. Τι;!... Η μάνα μου παράδωσε το μυστικό. Να κι η Παναγία.

ΜΑΝΟΛΗΣ: *(Γελάει)*. Ου! τώρα κι άλλη μια φορά!... Από τη χαρά μου για το γράμμα ξαστόχησα να σου το πω.

ΤΑΣΙΑ: Τι; είδες τον κ. Πάπουζα;

ΜΑΝΟΛΗΣ: Χα, χα!... Δεν υπάρχει πια κύριος Πάπουζας!

ΤΑΣΙΑ: *(Τρομαγμένη)*. Έφυγε;...

ΜΑΝΟΛΗΣ: Τον πιάσανε!

ΤΑΣΙΑ: *(Κατάπληκτη)*. Τον πιάσανε;!... Γιατί;

ΜΑΝΟΛΗΣ: *(Φαιδρότατα)*. Πλαστογράφος ο μασκαράς!

ΤΑΣΙΑ: Ω, δυστυχία!

ΜΑΝΟΛΗΣ: Μάλιστα, μάλιστα! Ο σιορ Τζώρτζης ο Πάπουζας, ο μεγάλος επιχειρηματίας, με τις κομπανίες του και με τα μεταλλεία του, πλαστογράφησε στην Αθήνα ένα τσέκι, δεν ηξέρω από πόσες χιλιάδες, τσέπωσε τα λεφτά, ήρθε στη Ζάκυθο να μας κάνει το λόρδο και τριγύριζε σα χάχας στον Πλατύφορο, ώσπου τον πιάσανε όλο με την κάσκα του! Χα, χα! το περίμενες;

ΤΑΣΙΑ: Μα να σου πω... εμένα δε μου φάνηκε και τόσο πολύ... Πολλά λόγια, πολλά φούμαρα... Αμή τώρα;

ΜΑΝΟΛΗΣ: Τώρα;... Ανάγκη που τον έχουμε! Ας είν' καλά τούτο δω! *(Της παίρνει το γράμμα)*. Φέρ' το να το δείξω της μάνας... Μα κοιμάται;

ΤΑΣΙΑ: *(Λυπημένη)*. Ας τη, της το δείχνεις ύστερα... Θα πικραθεί κι αυτή η καημένη, άμα μάθει πως όλ' αυτά έγιναν του κακού-χαϊμανά... *(Μένει συλλογισμένη)*.

ΠΑΥΛΑΚΗΣ: *(Εισορμά αριστερά, με το καπέλο του)*. Τα μάθατε; Πιάσανε τον Πάπουζα!

ΜΑΝΟΛΗΣ: *Γκράτσια ντελ αβίζο!**

ΠΑΥΛΑΚΗΣ: Α! το ξέρετε;... Τον κλέφταρο, τον *καλπουζάνο*,* τον *μπαγαπόντη*!* Που θα μ' έπαιρνε και στην Εταιρεία του. Ακούς εκεί!... Κι έγινε ένα σούσουρο στον Πλατύφορο!... Φανταστείτε, δεν ήθελε ν' ακολουθήσει τους χωροφυλάκους, γιατί έλεγε πως βασίλεψε ο ήλιος!... — «Μπρε, είναι μέρα ακόμα!... — Όχι νύχτα!». Επιτέλους κάποιος έδειξε την *τσίμα** του κονταριού της σημαίας στο Κάστρο, που έλαμπε χρυσωμένη ακόμ' από τον ήλιο. Μέρα! Και τότες ο κύριος Πάπουζας —τι να κάμει;— αναγκάστηκε να υποκύψει. Τι *ούρρα**, τι γιούχα, τι κακό! Μισή ώρα βάσταξε το πανηγύρι!... *(Γελά)*. Αλήθεια όμως, ποιος θα μας δώσει τώρα κολονάτα, για να πάρει το γιατρικό; Κρίμας τη χαρά μας και το σταύρωμα που κάναμε άδικα της καημένης της νόνας!... Μ' αφού είμαστε *κουτεντέδες** και χάφτουμε ό,τι μας πουν...

ΤΑΣΙΑ: *(Αυστηρά)*. Σώπα! Τώρα δεν έχουμε ανάγκη... Ο παπάκης σου διορίζεται Αστυνόμος... Του 'γραψε ο Λομπάρδος.

ΠΑΥΛΑΚΗΣ: *(Με χαρά)*. Μπα! μπα!... Αλήθεια;

ΜΑΝΟΛΗΣ: *(Αυστηρά)*. Μάλιστα κύριε!

ΠΑΥΛΑΚΗΣ: Ούρρα!! *(Χοροπηδά)*.

ΜΑΝΟΛΗΣ: Σκασμός!... Σύχασε!... η νόνα σου κοιμάται... Και μην παραχαίρεσαι, γιατί τώρα που θα 'μαι Αστυνόμος με τους κλητήρες θα σε στέλνω στο σκολειό. *(Στην Τασία)*. Για θυμήσου όμως Τασία, και τ' αποψινό όνειρό σου!... Είδες τα άτιμα πώς βγαίνουν καμιά φορά; Να τα φλωριά που πέφτανε βροχή και χάνουνταν πριν τα πιάσεις. Η ιστορία του Πάπουζα!

ΤΑΣΙΑ: *(Με τρόμο κάποιου προαισθήματος)*. Ναι... μα έπεφταν στο μαύρο *πέφκι**... Θεέ μου! γιατί έπεφταν στο μαύρο πέφκι του θανάτου;...

[Αυτή τη στιγμή, η Βαλέραινα ανοίγει με κόπο την πόρτα της και σέρνεται προς τη σάλα. Είναι κατάχλωμη, πελιδνή, ετοιμοθάνατη.]

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: *(Με σπασμωδική φωνή)*. Α! τι άδικο!... τι άδικο!... Τ' άκουσα όλα!... Βοήθεια, παιδιά μου!... Παυλάκη μου, Μανόλη μου!... Δε θέλω τώρα να πεθάνω!... Βοήθεια!... *(Καθώς προχωρεί, κλονίζεται και πέφτει κοντά στο κατώφλι της πόρτας. Τρομάζουν όλοι και ορμούν να τη βοηθήσουν)*.

ΜΑΝΟΛΗΣ: Μάνα!... Μάνα! τι έχεις;... Είσαι άρρωστη;

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Βοηθάτε με!... Πήρα φαρμάκι!... Το γιατρό!...

ΜΑΝΟΛΗΣ: Ω, δυστυχία!

ΤΑΣΙΑ: Ωμέ!... να το!

ΜΑΝΟΛΗΣ: *(Σηκώνει, με τη βοήθεια του Παυλάκη, τη Βαλέραινα και την καθίζει στην πολυθρόνα της, που τη σέρνει πιο κοντά η Τασία)*. Φαρμάκι; Αχ, γιατί να μας το κάμεις αυτό το κακό, μάνα;...

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Γιατί έπρεπε... να φανερώσω το μυστικό, όταν θα 'μουν βέβαιη πια... πως θα πεθάνω... Μα τώρα δε θέλω!... Τώρα δεν είναι ανάγκη!... Αχ, πώς πονώ!... Ένα γιατρό!... ένα ποτήρι νερό!... Καίουμαι!...

ΜΑΝΟΛΗΣ: *(Χαμένος, βιαστικά)*. Θεέ μου!... Νερό της νόνας σου, Παυλάκη!... Τρέχω για γιατρό!... *(Ορμά, αρπάζοντας το καπέλο του, να βγει αριστερά)*.

ΠΑΥΛΑΚΗΣ: Νερό!... Πού είναι το κανάτι;... *(Φωνάζει)*. Όρσολα! *(Τρέχει σαστισμένος εδώ κι εκεί. Η Τασία τώρα κρατεί τη Βαλέραινα)*.

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: *(Αξαφνα)*. Μανόλη!... Στάσου!... Παυλάκη! Είναι περιττό!... Δε θέλω τίποτα!... Είναι αργά... Θα πεθάνω!... Πεθαίνω!... Ελάτε κοντά μου!... Ελάτε!... Γρήγορα!...

[Μπαίνει αριστερά η Όρσολα.]

ΟΡΣΟΛΑ: Παναγία μου!... Τι έχει η κοντέσσα;
[Περιστοιχίζουν τη Βαλέραινα καθισμένη στην πολυθρόνα της, στην αγωνία του θανάτου. Κλαίνει. Προσπαθεί να τους αγκαλιάσει να τους φιλήσει].

ΜΑΝΟΛΗΣ: Α, τι κακό που σου κάναμε, μάνα! Συχώρεσέ μας!... Συχώρεσέ μας!...

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: Σας συχωρώ!... Από την αγάπη μου...

ΤΑΣΙΑ: *(Που στέκεται πιο παράμερα, σαν κάποια τύψη να την εμποδίζει)*. Μάνα!... Έγνοια σου! Το μυστικό σου εγώ θα το φυλάξω πάντα, σου τ' ορκίζομαι!... *(Τρέχει και παίρνει την Παναγία)*. Κι αυτό το εικόνισμα θα το 'χω στον κόρφο μου φυλαχτό...

ΒΑΛΕΡΑΙΝΑ: *(Πεθαίνοντας)*. Ευχαριστώ... πεθαίνω πιο ήσυχη τώρα... Μα σ' είχα καλή να το 'λεγες... όταν δεν είχαμε να φάμε!... *(Κάνει το σταυρό της)*. Δεν πειράζει... ας είσαι... και συ... συχωρεμένη!...

[Ξεψυχά. Ανασηκώνεται μια στιγμή και ξαναπέφτει νεκρή].

ΠΑΥΛΑΚΗΣ: *(Σπαρακτικά)*. Πέθανε!... Νόνα μου! Νόνα! *(Μένει κοντά της)*.

ΟΡΣΟΛΑ: *(Πέφτει γονατιστή με κλάματα)*. — Κυρά μου!... κοντέσσα μου!...

ΜΑΝΟΛΗΣ: *(Έξαλλος, αρπάζει από το χέρι την Τασία και την τραβά μπροστά)*. Τασία!... Σκοτώσαμε τη μάνα μας! εμείς τη σκοτώσαμε!

ΤΑΣΙΑ: *(Κλαίγοντας)*. Όχι Εμείς! Η Ανάγκη!